

ART DECO STILA IEZĪMES 20. GS. DIZAINERU SONJAS DELANĪ UN POLA PUARĒ TEKSTILDARBOS

Art Deco Style's Features in the Textile Works of Designers Sonia Delaunay and Paul Poiret

Liene Zarembo

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Latvija

Abstract. *Art Deco is an artistic term that stands for an elegant eclectic design style dating back to the 1920s. Style has affected virtually all industries, including architecture, fine arts, applied arts, interior design, industrial design, fashion and jewellery, as well as painting, graphics and cinema. Art Deco architecture and arts expanded on other movements - Constructivism, Cubism, Modernism, Bauhaus, and Futurism. Principles of Constructivism and Cubism are also used in contemporary textile patchwork and quilt. The aim of the paper: exploration of the features of Art Deco style in the textile works of 20th century designers - Sonia Delaunay and Paul Poiret. The methods of the research: exploration of theoretical literature and Internet resources, the experience of reflection.*

The research emphasizes Sonja Delaunay's particular importance of textile works in the development of contemporary quilt in the 21st century.

Keywords: *20st century, Art Deco, contemporary quilt, designers, patchwork and quilt, Paul Poiret, Sonia Delaunay, textile works.*

Ievads

Introduction

Art Deco ir mākslas termins, kas apzīmē elegantu eklektisku dizaina stilu 20. gs. 20.-tajos gados (Werle, 2010). Stils ietekmēja praktiski visas nozares, ieskaitot arhitektūru, tēlotāja mākslu, lietišķo mākslu, interjera dizainu, rūpniecisko dizainu, modes un juvelierizstrādājumus, kā arī glezniecību, grafiku un kino.

Art Deco perioda dizaineri Delanī (*Delaunay*), Rūlmans (*Ruhlmann*), Henri (*Henry*), Marots (*Marrot*), Difrēns (*Dufrene*), Benediktus (*Benedictus*) un daudzi citi radīja jaunu dekoratīvo audumu dizainu. Art Deco tekstila izteiksmīgums - ar minimālismu un dekoru bagātību, ar grezniem ziedu vijumiem un smalkām ģeometriskās krāsu un faktūru niansēm – turpina dzīvot arī mūsdienīgā tekstilmozaikā. Art Deco tekstils piesaista mūsdienu mākslinieku uzmanību ar savdabību, sarežģītību un ģeometriskām kompozīcijām.

Pētījuma mērķis - Art Deco stila raksturīgo iezīmju izpēte 20. gs. Dizaineru - Sonjas Delanī (*Sonia Delaunay*) un Pola Puarē (*Paul Poiret*) darbos.

Pētījumā izmantota teorētiskā pētīšanas metode – literatūras un internetresursu analīze, kā arī personīgās pieredzes refleksija.

Pētījumā uzsvērtā Sonjas Delanī tekstildarbu īpašā nozīme mūsdienu tekstilmozaikas attīstībā. Rakstā analizētas dizaineru veidotās ģeometriskās kompozīcijas.

Art Deco stila estētika kā fons 20. gs. tekstila dizaineru radošajai darbībai *Art Deco style aesthetics as a background for 20th century's textile designers' creative works*

Art Deco termins kļuva populārs no izstādes *Exposition Internationale des Arts Décoratifs et Industriels Modernes*, kas bija Parīzes modernā stila (*style moderne*) kulminācija 1925. gadā (Fogg, 2013). To rīkoja Franču mākslinieku asociācija, pazīstama ar nosaukumu *La Societe des Artistes Decorateurs* (angļu val. - *society of decorator artists*). Tās dibinātāji bija: Hektors Gimards (*Hector Guimard*), Eižens Grasē (*Eugene Grasset*), Rauls Lahenāls (*Raoul Lachenal*), Pols Folo (*Paul Follot*) Moriss Difrēns (*Maurice Dufrene*) un Emīls Dekūrs (*Emile Decour*). (Chandler, 1988.).

Art Deco estētika atspoguļojās arī ēku apjomu veidolā, arhitektonisko elementu kārtojumā kombinējot kontrastējošas ģeometriskas formas. Daudzu celtnu iekšējās Art Deco ģeometriskā ornamentālā valoda skan kāpņu margu rakstos, zvaigžņveidīgās vai starveidīgās griestu rozetēs vai lielākos reljefos veidojumos, būvapkalmos, kā arī mēbelēs, gaismas ķermeņos un citos telpu iekārtas priekšmetos (Krastiņš, b.g.).

Vētrainā starpkaru laika dzīves izrāde prasīja atbilstošas dekorācijas, adekvātu stilu. Ārišķīgs, ekstravagants, izaicinošs un pretrunu pārpilns kā pati dzīve, Art Deco pirmām kārtām tiek uzskatīts par modes virzienu dekoratīvajās mākslās. Tai pašā laikā tas ir aptvēris visdažādākās sfēras – mākslu, arhitektūru, interjeru, apģērbu modi, rūpniecisko dizainu, reklāmu, ietekmes zonai sniedzoties no debesskrāpja līdz smaržu pudelei. Art Deco stils veidojies stihiski, uzsūcot sevī mākslas avangarda virzienu sasniegumus (fovisma krāsas, kubisma formas un abstrakcijas, ekspresionisma izteiksmīgās deformācijas, futūrisma dinamiku), brīvi aizņemoties Bauhaus estētikas un funkcionālisma idejas, sajūsminoties par visa veida eksotiku un pirmatnējām kultūrām, neaizmirstot arī erotiku un sievietes jauno vietu sabiedrībā (Martinsone, 1998).

Radikālie jaunievedumi Art Deco stilā un iekšējā apdare ietekmēja arvien jaunus tekstilizstrādājumus, un laika gaitā apģērbu, polsterējumu, tapetes un grīdsegas, audumi un tērpi arvien vairāk atspoguļoja kustības modernismu, eleganci un kustību. Kā tēlaini izteicies izcilais auduma dizainers, franču

mākslinieks Rauls Dafijs (*Raoul Dufy*) - gleznas ir izlijušas no to rāmjiem un iekrāsojušas kleitas un sienas (Casparowiak, 2008). Art Deco stila laika periods tiek dalīts posmos: Agrīnais Art Deco no 1911.gada līdz 1929. gadam un Vēlīnais Art Deco 1930. gada līdz 1946. gadam (Jirousek, 1995). Art Deco stils arhitektūrā un mēbeļu dizainā kalpoja kā iedvesmas avots tekstila izstrādājumu radīšanai. Tālaika estētiskie risinājumi atspoguļojas 20. gs.20.-to gadu modes zīmējumā un ilustrācijās - taisnas, konkrētas līnijas un ģeometriski laukumi, kas harmoniski papildināti ar liektām, plūstošām līnijām. Šis stila novirziens padarīja sievietes par dievietēm, tā šarms, tā pievilcība paceļas kopā ar debesskrāpjiem (Pavasaris, 2011).

Art Deco iezīmes savos darbos izmantoja vairāki tekstila dizaineri un modes mākslinieki: Gerda Vegener (*Gerda Wegener*), Leons Bonote (*Leon Bonnotte*), Armands Valē (*Armand Vallée*), Pols Merā (*Paul Méras*), Eduards Holūzs (*Edouard Halouze*), Moriss Takū (*Maurice Taquoy*), Umberto Bruneski (*Umberto Brunelleschi*), Alfons Muča (*Alphonse Mucha*), Rauls Dafijs (*Raoul Dufy*) Pols Iribe (*Paul Iribe*), Džordžs Lapaps (*Georges LaPape*), Džordžs Barbjē, (*George Barbier*), Erte jeb Romāns de Tirtofs (*Romain de Tiroff*), Čārlzs Martins (*Charles Martin*).

Dizaineres Sonjas Delanī krāsu simbolisms

Colour symbolism in the designer's Sonia Delaunay textile works

Raksta autore pētīja vairāku mākslinieku radošo veikumu Art Deco stila periodā. Tikai daži dizaineri Art Deco laika periodā pievērsās īpaši tekstila tehnikai - tekstilmozaīkai, kur tekstildarbs tiek veidots pēc mozaīkas principa, kombinējot neliela izmēra auduma gabalus un tos sašujot atbilstoši izvēlētajai kompozīcijai. Viena no pazīstamākajām Art Deco perioda māksliniecēm - Sonja Delanī (*Sonia Delaunay*), kas veidojusi dizainu apģērbiem, audumiem, kā arī gleznojusi, izstrādājusi abstraktas kompozīcijas (Kruse, 2012). Viņa bija viena no retajām māksliniecēm, kas strādājusi arī tekstilmozaīkas tehnikā, pietuvinot tekstila izstrādājumu mākslas darbam. Delanī radīja tekstilmozaīkas ar dziļāku nozīmi, ja salīdzina ar tradicionālajiem tekstilizstrādājumiem, kas attīstījušies no vēsturiskajām „lupatiņu” segām.

Dizainere Sonja Delanī (*Sonia Delaunay*) jeb Sāra Iljinična Šterna, dzimusi 1885. gada 14. novembrī Hradiskā (Hradyzk), Ukrainā, toreizējā Krievijas impērijas teritorijā (šodien- Poltavas apgabals Ukrainā) (Jamie, 2015). Piecu gadu vecumā Sonju adoptēja Terku ģimene, viņai bija nodrošināta privilēģēta audzināšana, Sonja tika iepazīstināta ar mākslas muzejiem un galerijām. Sešpadsmit gadu vecumā Sonjas zīmētprasmi atzinīgi novērtēja skolotāji. Kad Sonjai palika 18 gadu, viņa tika nosūtīta mācīties uz mākslas skolu Vācijā, kur pabeidza arī Karlsrūes Mākslas akadēmiju, vēlāk viņa nolēma pārcelties uz Parīzi

un iestājās Mākslas akadēmijā - *Académie de La palette Montparnasse*. Neapmierināta ar mācībām - viņa tās uzskatīja par pārāk radošumu slāpējošām un kritizēja tās, viņa pavadīja mazāk laika akadēmijā, bet vairāk galerijās visā Parīzē. Viņas darbos šajā periodā jūtama spēcīga impresionistu ietekme, fovisma vēsmas, tostarp Anrī Matisa un Derēna mākslas ietekme (Jamie, 2015).

Sonja ieguva atzinību mākslinieku aprindās, veidojot izstādes UHDE galerijā, apprecējās ar galerijas īpašnieku Vilhelmu Uhdi, vēlāk - ar Robertu Delanī (Stern, 2005). 1911.gadā Sonja Delanī izveidoja tekstilmozaikas segu dēla gultiņai, sega tika izveidota spontāni un tajā izmantoti dažādu krāsu un ģeometriskas formu laukumi (tagad atrodas National d'Art Moderne muzeja kolekcijā, Parīzē).

1911.-1912. gads Eiropā iezīmēja abstraktās mākslas sākumu un šajā laikā Sonja Delanī savos radošajos darbos uzsāka eksperimentus ar krāsu paleti. Iepzinusi Blaise Cendrars dzeju, Sonja iedvesmojās no tās, dzejas tēlainība un ritms izpaudās arī Delanī mākslā (Carelli, 2016).

Laikmetīgās mākslas kritiķi atzīst šo laiku ka lūzuma periodu, kad Sonja attālinājās no perspektīvas un naturālisma viņas mākslā. Apmēram tajā pašā laikā, kad pirmie kubistu darbi tika izstādīti Parīzē, Sonja un Roberts Delanī uzsāka radošus eksperimentus mākslā, nosaucot tos par krāsu mākslas un dizaina simultānismu (franču val. - *simultanéisme*) (Salter, 2011). Simultānais dizains rodas, ja blakus novietotie raksti ietekmē viens otru (skat. 1. att.), tas ir līdzīgs pointilisma krāsu teorijai (franču val. - *pointillism*).

1. att. **Simultānās kleitas. Trīs sievietes. 1925**

Fig. 1. Simultaneous Dresses. The three women. 1925 (<http://www.tate.org.uk/whats-on/tate-modern/exhibition/ey-exhibition-sonia-delaunay>)

Delanī gleznojot izmantoja krāsu savstarpējo ietekmi, kas radīja kustības ilūziju. Šis efekts redzams Delanī dizainētajos audumos, tērpos, skatuves kostīmos, sienas dekoros u.c. (skat. 2. att.).

2. att. Sonjas Delanī māksla un mode

Fig. 2. Art and Fashion by Sonia Delaunay (<http://www.dwell.com/event-spotlight/slideshow/art-and-fashion-sonia-delaunay?slide=4&c=y&paused=true#4>)

Sonjas Delanī veidotajās kompozīcijās dominē ģeometriskie laukumi. Izmantotās krāsas ir spilgtas, nereti kombinēti pamatkrāsu laukumi (sarkans, dzeltens, zils), bet līdzsvaram tiek izmantots pelēkzaļais krāsu tonis. Dizaineres kompozīcijās izmantotas arī ahromatiskās krāsas. Mākslinieces veidotās kleitas it kā dzīvo patstāvīgu dzīvi, sievietes figūra tajā attēlota kā kubiski „izcirsta” no krāšņa materiāla, no lieliem krāsu laukumiem, Delanī pievērsa uzmanību rotājumam, atrodot jaunas iespējas tērpa dekorēšanai (skat. 3. att).

3. att. Sonja Delanī. Tērpu projekti. 1924-1925
Fig. 3. *Projects for dresses by Sonia Delaunay 1924-1925*
(<http://garmentozine.com/tag/celine/>)

Sonja Delanī savā mākslā virzījās pret tā laika Franču modes straumi, attīstot savu ideju par kleitu kā māksliniecisku vērtību. Delanī, apzināti izvairoties no konvencijas un modes cikla, kas diktē sabiedrības tērpa izskatu, kas uzspiests masām, paturēja savu skatījumu un vizuālo kodu, kas tika nodots caur tērpu (skat. 4. att.).

4. att. Delanī pašas dizainētajos tērpos

Fig. 4. Delaunay in her own designs

(<http://garmentozine.com/tag/celine/>;http://www.abitare.it/en/archive/2011/03/03/color-moves-art-and-fashion-by-sonia-delaunay-2/?refresh_ce-ep)

Delanī māksla un mode ir nozīmīgas ne tikai tāpēc, ka apvienoja filozofisku domu ar telpisko dimensiju, bet pārvietoja mākslas zināšanu izpausmi no gleznas uz ķermeni, it kā ietērpjot to mākslas darbā (Slevin, 2015).

Delanī tekstilmozaikas 20. gs. 20.-tajos gados pārsteidza sabiedrību ar abstraktām, dinamiskām kompozīcijām, kas bija tam laikam modernas krāsu un līniju ritmu kombinācijas. Delanī kā māksliniece veidoja savu krāsu un realitātes filozofiju mūsdienu modernajā, dinamisma pilnajā pasaulē. Tādā veidā Delanī veidotās tekstilmozaikas bija soli priekšā tradicionālajai tekstilmozaikai, un Delanī var uzskatīt par *Art Quilt* jeb Mākslinieciskā kvilta aizsācēju.

Ekstravagantās 20. gadsimta sākuma modes radītājs - tērpu dizainers Pols Puarē

Extravagant fashion designer from the beginning of the 20th century - costume designer Paul Poiret

Dizainers Pols Puarē (*Paul Poiret*) dzimis 1879. gadā, parīziešu ģimenē, viņa tēvam piederēja neliels tekstila uzņēmums. Puarē radošo ideju uzplaukums notika laikā, kad Eiropas kultūrā dominēja tādi ģēniji kā Sergejs Djaģiļevs (*Sergei Diaghilev*) un Marsels Dišāns (*Marcel Duchamp*). Tas bija kultūras mikslis, kas sekmēja tik pārliecinošu Eiropas kultūras pieteikumu, ka tā noteica 20. gs. 20. gadu kultūras vēsmas visai pasaulei. Puarē bija izcils spēlētājs uz šīs pēckara

modes skatuves - viņa māksliniecisko stilu raksturo izšķērdība, modernisms, krāšņums un ekstravagance (Machuco, 2013).

Modē Puarē ieviesa satriecošu jaunumu – 18. gadsimta ampīra stila iedvesmotu maigi krītošu tērpa siluetu. Līdz ar to žņaudzoša korsete vairs nebija vajadzīga. Puarē krītošie tērpi atšķīrās no Viktorijas laikmeta zīda čaboņas un šalkoņas. Jauno stilu atbalstīja arī citi modelētāji, tostarp Madlēna Vionē un Žannas Pakēnas Modes nams (Vorslija, 2013).

Korsešu nomaiņa, ko jau 20. gadsimta sākumā pareģoja Puarē, ievērojami izmainīja ierasto, pieguļošo sievietes figūras konfigurāciju, kas noveda pie taisna silueta parādīšanās un bija modē 20. gs. 20.-tajos gados (Werle, 2010).

Puarē izveidoja Modes namu 1903. gadā, kļūstot slavens ar savu kimono mēteli. Puarē attīstīja mēteļu dizainu arī vēlākā periodā (skat. 5. att.).

5. att. **P. Puarē dizainētie mēteļi**

Fig. 5. Puaré designed coats (<http://www.metmuseum.org/toah/works-of-art/2005.199>)

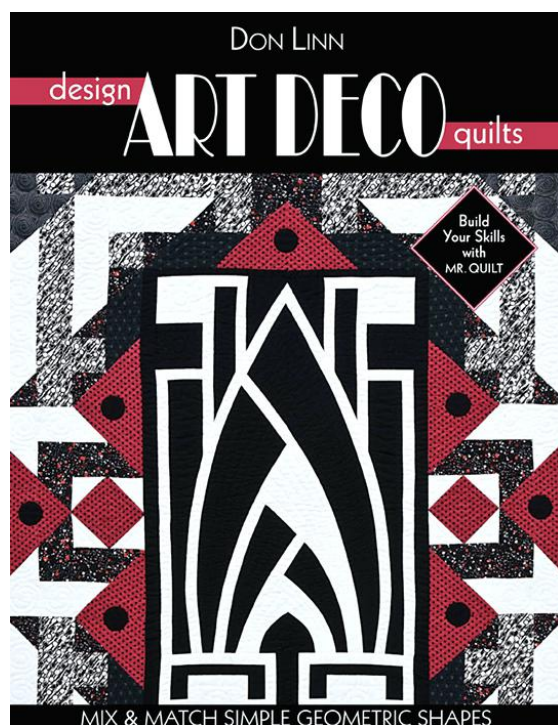
Puarē radīja arī mēbeles un smaržas, tādējādi kļūstot par vienu no pirmajiem dizaineriem modes impērijā, kur tiek paplašinātas ar modi saistītās jomas – smaržu līnija u.c. (Queens of Vintage, b.g.).

Arābu, persiešu u.c. orientālās ietekmes caustrāvoja Puarē dizainu, viņš izprata šarmu un eksotikas burvību. Puarē mudināja sievietes tērpties drosmīgāk, konsekventi attīstīja savu stilu, tajā atbalsojās ekspresionisms un kubisms. Puarē izmantoja taisnas līnijas un ģeometriskus laukumus, spilgtas krāsas savā īpašā veidā, kas tā laika sabiedrībai, pieradušai pie pasteltoņu gammas, šķita

uzdrīkstēšanās. Puarē pievērsies arī aksesuāru dizainam, ieviesa 20. gs. Eiropas modē dizainētus turbānus, kūliju (*kūliji* - Indijas, Ķīnas, Āzijas valstu pamatiedzīvotāji) stila cepures, saulesargus, izrotātus apavus, kažokādas apdari u.c. (Werle, 2010). Puarē dizainētajos svētku tērpu modeļos dominēja sievišķīgs, nedaudz noapaļots, H veida siluets, kas pasvītro maigumu un sievišķību tērpā. Brīvi krītošs tērps vidukļa daļā, netika piedāvātas korsetes, kas stingri akcentētu vidukli, bet vidukļa līnija nedaudz pazemināta, veidots savilkums.

Sonja Delanī un Pols Puarē kā dizaineri katrs savādāk saskatīja Art Deco stilam raksturīgo iezīmju pielietojuma iespējas tekstilā, katrs savādāk interpretēja savus uzskatus, pārlicību un vērtības mākslā, dodot pienesumu 20. gs. mākslas virzībā, taču kopīgais ir uzdrīkstēšanās, radošums, enerģija, krāsainība, ģeometrisko laukumu un līniju bagātība, ekstravagance un dekoratīvitate. Puarē un Delanī dizaina sasniegumi atstāj paliekošu, apbrīnas vērtu atspiedumu 20. gs. dizainā un sublimē Art Deco stila eleganci un estētiku.

Mūsdienās tekstilmozaikas tehnikā strādājoši mākslinieki savos darbos daudz izmanto ģeometriskās kompozīcijas, taču tikai nedaudzi dizaineri pievērsušies Art Deco estētikas radošajām izpausmēm tekstildarbos. Viens no plašāk pazīstamiem šajā jomā - dizainers D. Linns, kurš veido tekstilmozaikas pēc savām oriģinālajām kompozīcijām, balstoties uz Art Deco principiem (skat. 6. att.).

6. att. Dizainera D.Linna veidotā Art Deco stila tekstilmozaika

Fig. 6. Designer D.Linn's Art Deco style patchwork

(<http://boltonphoenixtheatre.com/art-deco-quilts/>)

Izstrādājot tekstilmozaikas ideju Art Deco stilā, nozīmē dizainparaugā izmantot matemātiskus aprēķinus un šūšanas izaicinājumus, kompozīcija balstīta vienkāršu ģeometrisko formu saskaņošanā un radošā interpretācijā (Linn, 2010). Tekstilmozaikām Art Deco stilā raksturīgs ārkārtīgi augsts precizitātes līmenis auduma piegriešanā un sašūšanā. Art Deco estētiskos risinājumus un tērpu apdares paņēmienus mākslinieki var radoši interpretēt arī mūsdienās.

Secinājumi *Conclusions*

1. Art Deco bija īpašs stils - grezns, elegants un dramatisks. Tīri dekoratīvs, jauns, moderns, laikmetīgs stils.
2. Art Deco stils kopumā balstījās uz funkcionālisma un modernisma eleganci un šarmu. Dizaineru darbos lineārā simetrija, ģeometrija un leņķi skaidri norobežojās no plūstošās asimetriskās organiskās formas, kas dominēja iepriekšējā - Jugendstila periodā.
3. Sonja Delanī un Pauls Puarē kā dizaineri katrs savādāk saskatīja Art Deco stilam raksturīgas iezīmes, katrs savādāk interpretēja savus uzskatus, pārlicību un vērtības mākslā, dodot pienesumu 20. gs. mākslas virzībā. Kopīgais viņu darbos ir uzdrīkstēšanās, radošums, enerģija, krāsainība, ģeometrisko laukumu un līniju bagātība, ekstravagance un dekoratīvitate.
4. Sonja Delanī – viena no nedaudzajām 20. gs. dizainerēm, kas veidoja tekstilmozaikas Art deco stilā un attīstīja māksliniecisko kviltu.
5. Mūsdienās tekstilmozaikas tehnikā strādājoši mākslinieki savos darbos daudz izmanto ģeometriskās kompozīcijas, taču tikai nedaudzi dizaineri pievērsušies Art Deco estētikas radošajām izpausmēm tekstildarbos. Viens no plašāk pazīstamiem šajā jomā - dizainers D. Linns, kurš veido tekstilmozaikas pēc savām oriģinālajām kompozīcijām, balstoties uz Art Deco principiem.
6. Mākslinieciskais kvilts – tā ir jauna pieeja tekstilmozaikas tehnikā, kas atspoguļo katra meistara personību un personīgo stilu mūsdienās, tajā sava paliekoša vieta ir arī Art Deco stila elementiem – kubismam, konstruktīvismam, modernismam. Mūsdienu kvilta veidotāji savos darbos balstās uz funkcionalitātes, vienkāršības un minimālisma principiem, izmanto asimetriskā dizaina pieeju.

Summary

Art Deco was a gorgeous style – luxurious, elegant, and dramatic. Purely decorative, thoroughly modern, it had very distinct characteristics: repeating or overlapping images – chevrons, zigzags, and lightning bolts – arranged in geometric patterns.

Common design elements of Art Deco style highly stylised details such as sunbursts, vertical lines and repeated geometric patterns streamlining and cubist forms ancient and exotic influences flora and fauna ornamentation art deco typography.

Sonja Delaunay and Paul Poiret, as designers, each and everywhere, saw the characteristics of the Art Deco style, each one interpreting their views, beliefs and values in different ways, giving a contribution to the 20th century in the direction of art. Common in their work is daring, creativity, energy, colour, abundance of geometric squares and lines, extravagance and decorativeness.

Sonja Delaunay is one of the few designers of the 20th century who created a patchwork in Art Deco style.

Recent artists working in textile use geometric compositions in their work, but only a few designers have focused on the creative manifestations of Art Deco aesthetics features. Nowadays, artists use in a lot of geometric compositions in their patchwork, quilt and other textiles, but only a few designers have focused on the creative manifestations of Art Deco aesthetics in textile works. As one of the most well-known in the designs field, textile designer D. Linn who creates his original compositions and quilt, has his roots in the principles of Art Deco.

The Art quilt is a new approach that reflects the personality and personal style of each master today, with its remaining place in the elements of Art Deco style - Cubism, Constructivism, Modernism. Contemporary quilt makers include functionality, simplicity and minimalism in their work and use an asymmetrical design approach.

Literatūra References

- Carelli, F. (2016). Sonia Delaunay: a life in the avant-garde. *London Journal of Primary Care*, 8:4, 72-74. <https://doi.org/10.1080/17571472.2016.1204009>
- Casparowiak, K. R. (2008). *Fashioning the Woodcut: Raoul Dufy and the Avant-Garde*. A THESIS. Pieejams: https://scholarsbank.uoregon.edu/xmlui/bitstream/handle/1794/7479/thesis_MA_spring2008_Casparowiak_Katrina_Rose.pdf
- Chandler, A. (1988). The Art Deco Exposition. *World's Fair*, 8:3, 46-49. Pieejams: <http://www.arthurchandler.com/1925-art-deco-exposition/>
- Fogg, M. (2013). *Fashion: The Whole Story*. London: Thames & Hudson.
- Hardy, A. R. (2003). *Art Deco Textiles: The French Designers*. London: Thames & Hudson.
- Jamie, K. (2015). *Sonia Delaunay: the avant-garde queen of loud, wearable art*. Pieejams: <https://www.theguardian.com/artanddesign/2015/mar/27/sonia-delaunay-avant-garde-queen-art-fashion-vibrant-tate-modern>
- Jirousek, C. (1995). *Art, Design and visual Thinking*. Pieejams: <http://char.txa.cornell.edu/art/dress/historic/earlyart/earlyart.htm>
- Krastiņš, J. (b.g.). *Arhitektūras stili Latvijā*. Pieejams: http://mantojums.lv/media/uploads/dokumenti/petijumi/arhitekturas_stili_latvija.pdf
- Kruse, S. (2012). *A Poetics of Fashion: Sonja Delaunay's Vision of Color*. Pieejams: <http://www.propellermag.com/Spring2012/KruseSpring12.html>

- Linn, D. (2010). *Design Art Deco Quilts: Mix & Match Simple Geometric Shapes*. C&T Publishing.
- Machuco, A. R. (2013). The evolution and democratization of modern fashion: from Frederick Worth to Karl Lagerfeld's fast fashion. *Comunicação e Sociedade*, 24, 79 – 94. Pieejams: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1012.3095&rep=rep1&type=pdf>
- Martinsones, I. (1998). Art Deco stilīgais vilinājums. *Studija*, 3 (5), 17-18. Pieejams: <http://www.studija.lv/?parent=2204>
- Pavasaris, M. (2011). *Art Deco stils – starpkaru mode*. Pieejams: <http://www.irlv.lv/blogi/kultura/art-deco-stils-starpkaru-mode>
- Queens of Vintage*. (n.d.). Pieejams: <http://www.queensofvintage.com/the-man-who-broke-the-rules-fashion-designer-paul-poiret/>
- Salter, K. (2011). *Sonia Delaunay: a life of contrasts*. Pieejams: <http://www.telegraph.co.uk/culture/art/art-features/8668887/Sonia-Delaunay-a-life-of-contrasts.html>
- Slevin, T. (2015). Sonia Delaunay's Robe Simultanée: Modernity, Fashion, and Transmediality. *Fashion Theory*, 17 (1), 27-54. <https://doi.org/10.2752/175174113X13502904240695>.
- Sonia Delaunay and Art Deco Design*. (n.d.). Pieejams: <http://roxana-signs.blogspot.com/2012/07/sonia-delaunay-and-art-deco-design.html>
- Stern, R. (2005). *Against Fashion: Clothing as Art 1850 – 1930*. The MIT Press.
- Vorslija, H. (2013). *Mode: 100 būtiskas idejas*. Rīga: Jāņa Rozes apgāds.
- Werle, S. (2010). *50 Fashion Designer die man kennen sollte*. Muenchen: Prestel Verlag.